

Тулліна Ельбіс Євгенівна
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ІНВАЗІЙНІ ВИДИ РОСЛИН ЯК ЗАГРОЗА БІОРИЗНОМАНІТТЯ (МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Нині існує багато проблем світового рівня, однією із них є регулювання поширення і чисельності інвазійних видів рослин, зменшення їх негативного впливу на біологічне різноманіття не тільки на просторах нашої держави, а й в усьому світі.

Міжнародна спільнота вже тривалий час наголошує на нагальності цієї проблеми і необхідності її вирішення. Так, це питання порушувалося ще в Конвенції про охорону біологічного різноманіття (м. Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), а саме у ст. 8 (h) закріплено обов'язок держав-учасниць щодо запобігання впровадженню чужорідних видів, які загрожують екосистемам, місцям мешкання або видам, а також контролю або знищення таких чужорідних видів (у тому числі рослин) [2].

У межах взятих на себе міжнародних зобов'язань Україна нещодавно розробила П'ятий національний звіт України про виконання положень Конвенції про охорону біологічного різноманіття, що описує зміни стану біорізноманіття. У ньому, зокрема, зазначається, що на території України відбувається збільшення кількості інвазійних видів рослин. Так, автохтонна флора суттєво потерпає через активне штучне привнесення в ході заліснення небезпечних інвазійних видів – акації, маслинки, айланту тощо. Згідно з результатами недавніх досліджень учених на території нашої держави налічується 830 видів рослин, які вважаються чужорідними, близько 85 адвентивних видів рослин – рослин із високим інвазійним потенціалом [5, с. 11, 46].

Крім того, на виконання Конвенції про охорону біологічного різноманіття і з метою активної протидії шкідливим видам рослин на міжнародному рівні було розроблено ряд актів, серед яких: Глобальна програма щодо інвазійних видів (Global Invasive Species Programme, 1999),

Глобальна стратегія щодо інвазійних чужерідних видів (A Global Strategy on Invasive Alien Species, 2001) і Стратегія щодо інвазійних видів Європи (European Strategy on Invasive Alien Species, 2002) тощо. Так, у Глобальній стратегії щодо інвазійних чужорідних видів (A Global Strategy on Invasive Alien Species, 2001) вказано, що ці види в даний час визнані однією з найбільших біологічних загроз для екологічного й економічного благополуччя нашої планети, і наведено дефініцію: «Інвазійні чужорідні види – це чужорідні види, створення й розповсюдження яких загрожують екосистемам, видам рослин або їх місцезростанням, завдають шкоди економіці чи навколишньому середовищу» [1, с. 48].

Дещо інше визначення міститься в Протоколі про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат від 22 травня 2003 р., в якому закріплено, що «інвазійні чужорідні види» – це немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно за межами їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються й поширюються у способи, що завдають шкоди середовищу, до якого їх було ввезено. У цьому документі також зафіксовано, що кожна Сторона цього Протоколу проводить політику, спрямовану на запобігання інтродукції або вивільненню інвазійних чужорідних видів та (або) генетично модифікованих організмів, які можуть мати негативний вплив на навколишнє природне середовище й впливати на біорізноманіття, екосистеми, середовища існування або види Карпат, зокрема, раннє попередження про появу нових інвазійних чужорідних видів на своїй території.

Окремі питання щодо чужорідних інвазійних видів рослин врегульовані на національному рівні. Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 жовтня 2010 р., №2818-VI із метою припинення втрат біологічного різноманіття поставлене завдання створення системи запобіжних заходів щодо видів-вселенців і забезпечення контролю за внесенням таких видів до екосистем, у тому числі морської [4]. Більш того, на сьогодні підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», згідно з яким передбачене

вжиття до 2020 р. заходів із контролю щодо інвазійних чужорідних видів, зокрема, шляхів їх поширення, виявлення рівня екологічної небезпеки, запобігання їх введенню та укоріненню. Така новація відповідає усталеному міжнародному регулюванню у цій сфері, оскільки в національному законодавстві відсутнє таке поняття, як «чужорідні інвазійні види».

Науковці також не стоять осторонь, зокрема, ними запропоновані шляхи вирішення проблеми правового забезпечення чужорідних інвазійних видів рослин в Україні на законодавчому рівні, а також відповідно до світової та європейської стратегій розроблено проект Національної стратегії щодо інвазійних видів [3, с. 46].

Отже, як бачимо, світовою спільнотою на міжнародному рівні було визнано, що деякі види чужорідних інвазійних рослин є загрозою для біологічного різноманіття. Тому задля того, щоб українське законодавство відповідало міжнародному, на нашу думку, науковій спільноті і законодавцю слід долучитися до вирішення цієї проблеми шляхом розроблення й прийняття відповідних актів і внесення змін до чинного законодавства у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. McNeely J. A., Mooney H. A., Neville L. E., Schei P., Waage J. K. *Global Strategy on Invasive Alien Species*. (IUCN, 2001).

2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття [Електронний ресурс] : від 5 черв. 1992 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_030.31. (дата звернення: 01.03.2016). – Заголовок з екрана.

3. Міністерство екології та природних ресурсів України. Конвенція про біологічне різноманіття. П'ятий національний звіт України. Київ, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.menr.gov.ua/docs/activitydopovidy/UKRAINE_5th_Nat_Rep_CBD_ua.pdf.

4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. №2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №26. – Ст. 218.

5. П'ятий національний звіт України про виконання положень Конвенції про біорізноманіття / Міністерство екології та природних ресурсів України, 2015. – 68 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cbd.int/doc/world/ua/ua-nr-05-uk.pdf>.